

Nominendid 2020

Aasta ettevõtlik õpetaja

Mairi Luik, Porkuni Kooli kodunduse õpetaja. Mairi Luik mitte ainult ei kokka kirega vaid muudab toiduga tegelemise nii mänguliseks kui eluliseks läbi õpilaskohviku pidamise erivajadusega lastele. Laste peetav kohvik algab esmaspäeval menüü koostamise ja toiduainete nimekirjaga, toorained hangitakse hulgilaost või kooli aiast, kooliraadio kaudu avalikustatakse menüü ja teisipäeval-kolmapäeval täidetakse tellimusi ning avatakse õpilaskohvik. Tellitud toitu on võimalik tellida ka kabinetti ning seda teevad lapsed rõõmuga, tuues kaasa arve, mis tuleb tasuda kas teenindaja enda kätte või käia kohviku kassapidaja juures maksmas. Tähelepanuta ei jäeta ka kasutatud nõusid, viisakat käitumist, hügieeninõudeid, tagasisidet klientidelt. Mairi näeb kõigi laste potentsiaali ja annab neile võimaluse tundma õppida igapäev oma võimetele vastavalt ettevõtluse ja ettevõtlikkusega seotud maailma. Mairi kodunduse tundides arendatakse erivajadustega õppurite ettevõtlusalaseid teadmisi neile sobival moel, integreeritud on erinevad õppeained.

Kristi Luik, Rapla Täiskasvanute Gümnaasiumi karjääri- ja ettevõtluse õpetaja, huvijuht. Kristi õpilased hindavad tema positiivsust ja julgustamist uusi asju proovida ja katsetada, ta on neile ise ettevõtjana eeskujuks. Tundidesse on lõimitud ettevõtlikkus, ta toob näiteid elust enesest ja õpetab läbi reaalsete tegevuste, kohtutakse inspireerivate inimestega, palju on arutelusid, mänge, loovaid ülesandeid, õppekäike, külalistunde. Ta jagab pidevalt oma häid ideid ja mõtteid õppijatega ning tema õpilaste praktilised tööd on erilised, näiteks: vinüülplaatidest käekotid, leitud rattaraamist uue ratta meisterdamine, vanast autost ralliauto tegemine. Mitmest tööst on välja kasvanud väikesed firmad. Eelmisel aastal korraldasid õpilased kogukonnale Kevadpäeva, mille tulu annetati Eesti Vähiliidule, sellel aastal on tulemas Sügisõhtu. Õpilased hindavad kõrgelt Kristi panust nende tegutsemisjulguse taastamisel ja innustamisel.

Heli Stroom, Tallinna Mustamäe Gümnaasiumi geograafia ja majandusõppe õpetaja. Heli Stroomi panus on pikaajaline töö majandus- ja ettevõtlusõppe arendamisel ning uurimusliku õppe sidumine ettevõtlusega, et head ideed leiaksid kasutust. Selleks kaasab ta koostööpartnereid ülikoolidest ning Eesti Teadusagentuurist. Ta on igal aastal edukalt juhendanud keskkonnalaseid uurimistöid, millest mitmega on osaletud ka Eesti Teadusagentuuri uurimistöde konkursi lõppvoorus. 2019/20 õppeaastal valmis tema juhendatava õpilase Henri Pihelgase uurimistöökäigus uudne lahendus turba kasutamiseks õlireostuse likvideerimisel veekogudelt ning õpilane oli TransferWise 20 Under 20 võistluse üks võitjatest. Heli juhendas 2019/20 õppeaastal kahte õpilasfirmat ringmajanduse mudelist lähtuvalt. Ta on aidanud gümnaasiumiõpilastele korraldada töövarjupäevi ning õpilased on käinud ettevõtetes. Majandus- ja ettevõtlusõppe valikkursus on koolis väga populaarne.

Evelin Teiva, Kadrina Keskkooli eesti keele ja klassiõpetaja. Evelin Teiva on muutunud õpikäsitlusega aktiivne ja ettevõtlik klassiõpetaja/klassijuhataja, kes oma läbimõeldud ja järjepideva tegevusega toetab õpilaste loovust, innovaatsilisust ja ettevõtlikkust. Õpetaja Evelin on hea näide sellest, et ettevõtlikkus saab õpilastes kujundada juba I kooliastmes. Tema tegevust iseloomustab koos õpilastega aktiivne ja edukas osalemine erinevates projektides nt Maailmakoristuspäev ja taimikasvatuseprojektid, ettevõtlikkus aineõpetaja/klassijuhatajatöös (klassiblogi, õuesõppe ja uurimusliku õppe meetodite

kasutamine, veebileht õppimise ja liikumisharjumuste toetamiseks), näituste korraldamine kooliperele, kooli jõululaadal klassikohviku organiseerimine eesmärgiga koguda aastalõpu ekskursiooniks lisaraha, millele eelnes ja järgnes põhjalik töö õpilastega. Lisaks osaleb Evelin ktiivselt kooli arendustegevuses ja Kadrina Hariduskogu ekspertrühma töös. Samuti jagab oma kogemust ettevõtjana.

Kersti Laastau, Paide Hillar Hanssoo põhikooli karjääriõppe koordinaator . Kersti töötab oma töös välja lahendusi ja põhimõtteid, mille tulemusena teevad õpetajad klassidevaheliselt ning ainetülesealt koostööd. Kuna koolil ei ole eraldi ettevõtlusõpet, rakendatakse kõiki tegevusi integreerituna ainetundides, mis aitab näha suurt pilti.

Ta kogub pidevalt õpilastelt tagasisidet, et saada ülevaadet oma tööst ning muuta lähenemisi paremaks ning noortele sobilikuks ning teeb väga tihedalt koostööd SA-ga Järvamaa Arenduskeskus, Järvamaa ettevõtete ja asutustega, lapsevanematega, Rajaleidjaga.

Käesoleva aasta jooksul on toimunud juba palju ettevõtmisi. Esimest korda tegutses eelmisel õppeaastal koolis mini-minifirma ning esimese Järvamaa koolina seati Ettevõtlusküla mängu mängimiseks kooli sisse erinevad asutused ja ettevõtted, kus lapsed said ettevõtlust ja majanduse toimimist harjutada. Juba mitmendat aastat toimub kooli 8. klassidele karjääriõpetuse raames eelkutsõpe, mille käigus külastavad klassid kutseharidus asutusi kolmel korral. Lisaks toimuvad 9. klasside töövarjupäev, karjäärinõustaja külastus, ettevõtete külastused. Teist aastat korraldab Kersti koolis konkursi ""Minu idee"", mille raames on 5.-9. klassi õpilastel võimalik esitada idee (toode/teenus) teostamiseks. Õpilaste ideede teostamist arvestatakse erinevates ainetundides, lisaks ka loovtöona.

Ülle Närska, Puhja Kooli inimese- ja ühiskonnaõpetuse, karjääri- ning ettevõtlikkusõppe õpetaja ja loovjuht. Ülle Närskale on oluline noorte karjäärivalikute ja ettevõtlikkuse toetamine, huvitegevuse toetamine ja tervise väärtustamine. Tema õpetamise ja juhendamise eesmärgiks on suunata õpilasi omandama ettevõtlik eluhoiak. Ülle usub noortesse, on nende jaoks alati olemas, ärgitab neid kaasa mõtlema ja julgustab uusi asju proovima. Kooli õppekavas on Ülle Närska andnud vormi ja sisu kooli valikainele ettevõtlikkusõpe, mida õpitakse Puhja Kooli 5. ja 6. klassis. Valikaine keskmeks on väärtust loova mõtlemise arendamine ja enesejuhtimisega seonduvate pädevuste arendamine läbi eluliste ja praktiliste ülesannete. Tundides kasutatakse aktiivõppe meetodeid, et anda õpilastele võimalus end erinevates olukordades proovile panna ning õpitud teadmisi ja oskusi rakendada, nt ajurünnak, ideelaat, maailmakohviku meetod jne. Tundide raames kavandatakse projekte ja viiakse ellu ainetevahelisi lõiminguplaane, et õpilased õpiksid vastutama ja tegema meeskonnatööd. Tunniväliste ürituste kavandamine toimub õpilasi kaasates teema- või ürituse põhiselt, mille korraldamiseks moodustatakse meeskonnad ja koostatakse täpsed tegevuskavad, kus iga õpilane saab vastutusala või rolli.

Ettevõtlusalaste teadmiste arendamine toimub Ülle eestvedamisel ka mängude kaudu. Ülle jagab oma kogemusi laagrite ja matkade korraldajana. Ülle Närska algatatud üritused koolis:

Karjääripäev, praegune karjääri- ja ettevõtlusnädal, talilaager, raadioring, õpilaste rakendamine ürituste helindamisel.

Maila Juns-Veldre, Kuressaare Ametikooli disaini õppesuuna juhtõpetaja. Maila panuseks on pikaajaline tulemuslik töö disainiõpilaste ettevõtlusõppe eestvedamisel, õpetajate koostööks võimaluste loomisel ja ettevõtjatest partnerite kaasamisel. Kuressaare Ametikooli disaini õppesuuna õpilased osalevad aktiivselt igal õppeaastal õpilasfirmades ja õpiettevõtetes. Koostöös ettevõtjatega viiakse ellu edukaid õpiprojekte, mis on tihti kajastatud ka üleriigiliselt. Õpiprojektide, õpilasfirmade ja õpiettevõtete juhendamisel on kaasatud mitmed õpetajad, mentorid ja ettevõtjad, kelle eduka tiimitöö taustal on Maila järjekindel ja oskuslik töö inimestega. Sama oskuslik on ta ka õpilaste kaasamisel, motiveerimisel ja inspireerimisel.

Hendrik Agur, Kohtla-Järve Gümnaasiumi direktor. Hendrik Aguri panus Kohtla-Järve Gümnaasiumi käivitamisel, noorte ja täiskasvanute kogukonna uuesti ellu äratamisel, haridusse ja üldisesse ellusuhtumisse mainitud piirkonnas, tuleviku uute tegijate kujundamisse on hindamatu. Tema optimism, aatelus ning töövõime on märkimisväärsed. Kirjeldavad märksõnad on veel motivatsioon, eeskuju huvihariduses, ideede generaator ja teostaja, hariduse ja harituse eeskõneleja.

Silja Enok, Vändra Gümnaasiumi klassi- ja ettevõtlusõpetaja. Silja Enok on ettevõtlik õpetaja kõige paremas tähenduses: ta toetab ettevõtlikkust ja rahatarkust kõigis oma kooli 1.-6. klassis, korraldab koolis üritusi, koolitab kolleege ja koostab õppematerjale. Silja on Vändra Gümnaasiumi klassiõpetaja ja ettevõtlusõpetaja rohkem kui 20 aastat. Silja õlul on kogu algklasside ettevõtlusõpe Vändra Gümnaasiumis ja ta võtab seda südamega. Ta jõuab innustada ettevõtlikke ja hakkajaid, kuid temas jätkub energiat toetada ka vähem võimekate arengut ja motiveerida rohkem saavutama. Vändras toimub õppetöö nii tundides kui ka õppekäikudel, mille korraldamisse kaasab Silja lapsevanemaid, vilistlasi ja ettevõtjaid. Palju õpitakse läbi tegevuse ning õpilased saavad külalisesinejaid ise valida. Eelmisel aastal juhendas Silja ka mini-minifirmasid. Tema noored olid tegevusest nii innustunud, et soovisid osa võtta ka Pärnumaa mini-minifirmade virtuaalsest võistlus-festivalist. Silja valmistas neid selleks põhjalikult ette ning üks tema tiimidest sai preemia kategoorias „Parim meeskonnatöö”. Lapsed meenutavad seda eelmise õppeaasta ühe kõige põnevama sündmusena. Silja on oma kooli ettevõtlusõppe vedaja, olles igal aastal koolis toimuva karjäärinädala üks põhikorraldaja. Karjäärinädala käigus külastavad lapsed ettevõtteid, korraldatakse koolis erinevaid põnevaid laatu ning muid ettevõtlussündmusi, kooli kutsutakse tuntud vilistlasi ja kohalikke ettevõtjaid-lapsevanemaid. Igal aastal leiab Silja võimalusi klassi ja koolitöö mitmekesistamiseks

Silja on aastaid olnud JA Eesti I programmi „7 sammu“ meetodik, kes koolitab teisi õpetajaid seda programmi kasutama ning osaleb arendustöodes. Temalt tuleb palju ettepanekuid programmi uute tegevuste lisamiseks, mida ta ise on oma õpilastega juba katsetanud. Ta oskab võrdselt hästi kõnetada nii 7-aastasi kui ka kogemustega õpetajaid.

Silja täiendab ennast aktiivselt erinevatel majandus- ja ettevõtluskoolitustel, on Eesti Majandus- ja Ettevõtlusõpetajate Seltsi juhatuse aktiivne liige, on esinenud aineühendustele ja õpetajatele oma kogemustega ettevõtlikkuse kujundamisest ja lõimimisest.

Maarja Kikas, Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi majandusõpetuse õpetaja. Tallinna Kuristiku Gümnaasiumis on majanduse/ettevõtluse õppesuund olnud avatud juba ligi 20 aastat. Alates Maarja Kikase tööletulekust 5 aastat tagasi on tema aines majanduse ja ettevõtluse alustes toimunud olulised muudatused. Ta on andnud silmapaistva panuse ettevõtlusõppe arendamisse, mille kinnituseks on tegusate õpilasfirmade Laguun ja Homme loomine. Oma tundidesse on ta kaasanud paljusid lektoreid/külalisi erinevatest ettevõtetest. Uuenenud õpikäsitus, praktiline ja koostööine õppimine on suurendanud õpilastes huvi majanduse/ettevõtlusega edasi tegelemiseks peale kooli lõpetamist. Tema motoks on lause „Ettevõtlik inimene on iga tööandja juures oodatud ja saab igas valdkonnas hakkama!“ Maarja hingelt ettevõtluse edendaja ja arendaja, omades ise pikaajalist praktilist ettevõtluskogemust, mille pealt oskab anda asjalikke nõuandeid ning motiveerida õpilasi katsetama erinevaid ideid. Kevaditi korraldavad majandusõppe õpilased äriplaanide tutvustusi ning õpilasfirmade laatasid, mis annavad võimaluse oma ideid ja tooteid reklaamida koolikaaslastele ning sisseastujatele. Maarja on välja töötanud majanduse õppesuuna täiustatud ainekava, mis toetab kooli õppekava arendust ning õppeainete lõimingut.

Ettevõtlik õppur

Henri Pihelgas ja Ats Oskar Laansalu, Tallinna Mustamäe Gümnaasiumi 12. klassi õpilased. Noormeeste loodud ettevõtet DeepPeat OÜ ja nende leiutatud toodet on märgatud nii Eestis kui ka Euroopas, nad on võitnud mitmeid konkursse ning nende ettevõtlikkus inspireerib koolikaaslast ja Eesti noori laiemalt. Poiste loodud toote aluseks on Henri Pihelga 11. klassis tehtud uurimistöõ „Turba kasutamine keskkonnareostuse likvideerimiseks veekogudelt“, mille raames tehti koostööd TalTech'iga. Töö käigus valmis uudne prototüüp - maailmamere puhastamiseks mõeldud ökoloogiline taaskasutatav ning tõhus turbamatt. Turbast sisuga matid imavad veepinnalt õlireostust ning aitavad efektiivselt leketega võidelda. Suvel tehti hulgaliselt katseid, et leida parimad katematerjalid turbamattidele ja et saavutada optimaalne mati suurus. Leiutist kajastati mitmetes meediaväljaannetes ja kõike kroonis ka Edu ja Tegu STARTERTallinn kevadsemestri võit, millega kaasnesid kontaktid edasiseks koostööks. Henri Pihelgas oli üks kahest TransferWise 20 Under 20 konkursi võitjast.

Lisaks on Henri ja Ats Oskar väga head õpilased, edukad olümpiaadidel osalejad ning valmis ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi jagama ka koolikaaslastele ning teistes koolides. Juba on kokku lepitud esinemised gümnaasiumiklassidele.

Õpilasfirma Loodus: Merili Treufeldt, Erika Rääk ja Kristel Koger, Valga Gümnaasium. Õpilasfirma Loodus on tegutsenud väga aktiivselt, pööranud suurt tähelepanu keskkonnasäästliku eluviisi propageerimisele ja noorte ettevõtluse arendamisele, tootes vetthülgavast kangast korduvkasutatavaid poe-, puuvilja- ja meigikotte. Kevadisest eriolukorrast tulenevalt lisati ajutiselt valikusse ka korduvkasutatavad vetthülgavast kangast näomaskid. Firma tunnuslauseks oli „Hoi a loodust stiilselt!“. Firma ligi aastase tegutsemisperioodi jooksul pöörati suurt tähelepanu toodete turustamisele ning osaleti kümnel laadal, tooted olid müügil ka veebipoodides. 2019. aasta detsembris Tartu Kaubamajaka jõululaadal pälvis õpilasfirma üks liikmetest särava laadatähe tiitli, 2020. aasta veebruaris Eesti õpilasfirmade laadal Tallinnas pälvis õpilasfirma UC-Rent Innovatsiooni

eripreemia. 2020. aasta aprillis võitis õpilasfirma Valgamaa noorte ettevõtluskonkursi „Nupp nokib“.

Edukad oldi ka partnerite leidmisel. Õpilasfirma pidas läbirääkimised Valga Põhikooliga, et käia õmblusklassis kotte ääristamas ning logosid tikkimas. Tutvuti kohalike ettevõtjatega, et leida materjali soetamiseks sobivaim pakkumine.

Õpilasfirma Mängutasku: Kristiina Reinok, Evelin Arulepp ja Indra Liz Nemvalts, Põlva Gümnaasiumi 12. klassi õpilased. ÕF Mängutasku on loonud mängude komplekti "3 in 1" mängudest. Mängutasku aluse ja nuppudega saab mängida nelja mängu: Nurgast-Nurka, Neli Ritta, Trips-Traps-Trull ja kabe.

Mängutasku alusrüüstitiku põimimiseks ja mängu koos hoidvaks kotikeseks on kasutatud Eesti Sohvalt saadud kanga jääke. Toetajate leidmiseks tehti väga palju tööd ning suheldi erinevate ettevõtete ja asutustega. Õppeaasta jooksul osaleti 7 erineval laadal, täideti eritellimus 130 Mängutasku tootmiseks ja käest- kätte müüdi 83 Mängutaskut. Värska Rahvusvahelisel Õpilasfirmade laadal saavutati parima õpilasfirma tiitel, Tartu õpilasfirmade laadal uue hingamise tiitel, Eesti õpilasfirmade laadal innovatsioonivõistluse eriauhind ning Eesti parima õpilasfirma 2020 võistlusel saadi Coca-Cola Jätkusuutlikkuse eripreemia.

Firma saavutas Eesti Sohva poolt väljakuulutatud ideekonkursil III koha. Mängutaskutega oldi sponsoriks kui ka neid müüdi ametlikeks kingitusteks. Kevadise karantiini ajal tehti müügitööd sotsiaalmeediat kasutades, huvi tekitamiseks korraldati loosimänge ja reklaamideks lustakaid meeme. Suvel oldi oma toodetega väljas "Vana klaveri" etendusteelisel laadal. Noored on ka väga ettevõtlikud koolielu korraldamisel, erinevate kooliürituste eestvedajatena ja jagavad meeeldi oma õpilasfirma kogemusi.

Õpilasfirma Münt: Marilin Berg, Märten Kala, Aksel Joonas Reedi ja Eva Maria Ilves, Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilased. Münt on Eesti parima õpilasfirma esikolmikus ning õpilasfirma perioodi lõppedes asutasid tegevuse jätkamiseks OÜ Münt Healthcare. Õpilasfirma kogemusi on nad jaganud nii väiksemates koolides kui ka suurematel sündmustel (Õpilasfirmade konverentsil, Ajujahi tutvustamiseks mõeldud sündmustel).

Terve eelmise õppeaasta vältel paistsid noored silma oma aktiivsusega, osaledes erinevatel võistlustel - laadadel koguti mitmeid preemiaid, sTARTUp Dayl toimunud Kaleidoskoobi võistlusel viidi koju peavõit, Negavati võistluselt pääses ÕF Münt otse Ajujahi TOP 100 hulka. Lisaks on alati valmis aitama Tartumaa õpilasfirmasid ja panustavad aktiivselt Tartumaa õpilasfirmadele suunatud mentorprogrammis. ÕF Münt eestvedaja valiti Transferwise'i poolt Euroopa potentsiaalikaimate noorte ettevõtjate hulka.

Frank Karro, Tartu Kutsehariduskeskuse vilistlane, **Sandra Sepp**, Tartu Kutsehariduskeskuse õpilane. Frank Karro ja Sandra Sepp võitsid 2020. aastal Eesti esimesed ettevõtlusoskuste kutsemeistrivõistlused.

Ettevõtlusõppe meistrivõistlusel üllatasid noored kõiki osalejaid isepäise ideega. Noored võtsid fookusesse eakaaslase leige huvi maatööde vastu, mille peamiseks põhjuseks on tänaste noorte muutunud oskused. Franki ja Sandra idee konkureeris vabariiklikul võistlusel erinevate äppide ning tehnoloogilis-innovaatiliste lahendustega, olles täiesti omanäoline. Noorte oskus näha suurt pilti ja kordades kaugemale ette on erakordne. 2021. aastal esindab Sandra ja Franki tiim Eestit Euroopa Euroskillsi võistlusel.

Sandra on osalenud mitmete kooli ürituste korraldamisel ning ta on asutanud praeguseks ka oma väikese ettevõtte.

Õpilasfirma EHA: Kaisa Kumpas, Lotta-Lorette Kalmaru, Lisett Sigur, Oliver Sild ja Karl Juhan Kangur , Tallinna 21. Kooli õpilased. EHA suurepärasest tiimitööst ja toodet on tunnustatud rahvusvahelisel tasemel COYC2020 võistlusel ning nad on lühikese aja jooksul arendanud õpilasfirmast välja eduka ettevõtte, millel on koostööpartnerid Eestis ja üle maailma. EHA otsustas teha midagi, mida on neil endal reaalselt vaja, mis lahendab igapäevaprobleeme ja millel on oma innovatsioon ning oma nišš. Loodi imeilusa disainiga juhtmevaba valgusti, mis on kõigele lisaks loodussäästlik ja jätkusuutlik, kuna on valmistatud mööblifirmade väärispuidu ülejääkidest. Tammepuidust valmistatud puhta ja stiilse disainiga laualamp töötab akudel ning põleb ühe laadimiskorraga kuni 15 tundi. Lisaks saab tänu sisseehitatud USB portidele lambiga laadida ka oma nutiseadmeid.

Tootmine oli esialgu noorte enda kätes, sest sooviti protsessist võimalikult palju õppida. Hiljem palgati efektiivsuse suurendamiseks siiski alltöövõtjad, need, kes olid jäänud kriisiperioodil tööta. Eesti suurimal õpilasfirmade laadal pälviti auhinnad nii suurima käibe, innovaatilisuse ja suurima ettevõtluspotentsiaali kui ka parima kujunduse ja stiili eest.

EHA sihikindlus, hea kohanemis- ja koostöövõime olid olulised aspektid, mida rõhutas ka žürii, valides nad Eesti parimaks õpilasfirmaks 2020. Kevadise eriolukorra tõttu ei seiskunud hetkekski töö õpilasfirmas. Orienteeruti kohe veebimüügile ja suudeti läbimüüki suurendada lausa kaks korda. EHA esindas Eestit Euroopa Parima Õpilasfirma võistlustel, kus pälviti tihedas konkurentsis Manpower Group'i poolt tunnustus kategoorias Ready for Work. EHA paistis silma kui suurima õpikogemusega õpilasfirma Euroopas.

Nüüdseks teeb EHA koostööd Eesti tipp disainettevõtetega ja tegutseb välisriikidele laienemise eesmärgil, asutades selleks ka nii Eestis kui USAs oma ettevõtte.

Lisaks ettevõtte juhtimisele populariseerivad EHA liikmed õpilasfirmade programmi ning abistavad ja inspireerivad tulevasi õpilasfirmasid nii koolis kui ka väljaspool, on aktiivsed koolielu korraldamisel ja teistes heategevuslike ja muudes projektides.

Aasta ettevõtlusõppe edendaja

MTÜ JCI Toompea. JCI Toompea liikmed õpetavad Tallinna Inglise Kolledžis äriplaaniõpet 10ndate klasside õpilastele, mille jooksul õpilastiimid leiavad äriidee, koostavad äriplaani ning esitlevad 3-liikmelisele žüriile klassi ees. See projekt on toimunud viimased 4 aastat, 2 korda aastas. Lektoriteks on valdavalt erineva erialaga JCI liikmed, kes teevad seda vabatahtlikult. Ettevõtluse pisikuga on nakatatud ligi 300 noort tulevikutegijat. Ettevõtluse võimalused jõuavad õigel ajal noorteni ja võimaldavad paremaid eelteadmisi lõpueksamite ning jätkuõpingute valimiseks.

Triin Arva, Saare Arenduskeskus SA ettevõtluskonsultant. Triin on oma südameasjaks võtnud, et noorte elu Saaremaal oleks äge ja noored julgeksid ettevõtlusega tegeleda.

Juba 10 aastat veab ja koordineerib ta maakonnas noortevaldkonna ettevõtlikkuse ja ettevõtluse tegemisi ning igal aastal üllatab millegi uuega. 2020.a tegi koos Muhu Noortekeskusega noortepäeval ettevõtlusmuinasjuttude töötuba, malevas ettevõtluspäeva, korraldab koolidega koostöös ettevõtlusprojekte. Peale tööd tegutseb ettevõtlikkuse edendamise eesmärgist lähtuvalt kohalikus külaseltsis. 10 aastat on vedanud ettevõtluse ja ettevõtlikkuse üritust Saaremaa Päike, mis vältab läbi õppeaasta, selle raames aset leidvad koolitused ja väljasõidud arendavad noori mitmekülgsest ning programm lõpeb äriideede konkursiga. On saanud tunnustatud rahvusvahelise koostöö ja ettevõtluse ning meediakirjaoskuse projekti RIBS (Rolling images in business startups) juhtimise eest. On pälvinud Saare maakonna noortevaldkonna aasta tegija tiitli ja maakonna noortevaldkonna aasta koolitaja tiitli.

Triin hoolitseb selle eest, et igas maakonna nurgas oleks keegi, kes noorte ettevõtlikkuse eest seisab ja tehtaks palju koostööd.

Põltsamaa Ühisgümnaasium. Põltsamaa Ühisgümnaasium viis ettevõtlusõppe uuele tasemele: esmakordselt alustasid koolis tegevust õpilasfirmad ning kõik viis jõudsid edukalt lõppu, ettevõtlusõppe tugevast tasemest ja sisukust koolis näitavad tunnustused nii oma valla kui maakonna tasandil, pälvides tiitli "Põltsamaa valla aasta noorte tegu 2020" ning tunnustuse "Jõgevamaa aasta õpilasfirma 2020". Kuna ettevõtlikkuse, sh ettevõtlusõppe arendamine on aastaid olnud Põltsamaa Ühisgümnaasiumi üks arengusuundadest, tähtsustatakse koolis õpetajate pädevuste pidevat arendamist. Sestap ongi kahel viimasel aastal paljud õpetajad end aktiivselt ettevõtluse alal koolitanud. Tänu sellele alustati 5. klassi valikainega "Ettevõtlik noor" ja käivitati minifirmade tegevus põhikoolis. Ettevõtlusõpet lõimitakse I kooliastmes üldõpetusse.

Suurim areng toimus aga gümnaasiumiastmes, kus värskest ettevõtlusõppe koolitused läbinud õpetajad suutsid motiveerida ja innustada gümnaasiumiõpilasi niivõrd, et möödunud õppeaastal alustas ja tegutses aktiivselt 5 õpilasfirmat: SEEPS, MohiMohi, Torm!, CRAFT-Food ja Vahepala. Õpilasfirmade tegevust tunnustati tiitliga "Põltsamaa valla aasta noorte tegu 2020". Energiakividega seepe valmistav ÕF SEEPS jõudis vabariigi 24 parema hulka, Eesti Sofa OÜga koostööd tegev ÕF Torm!, kes valmistab mööblikangajääkidest õlakotte, pärjati tiitliga "Jõgevamaa aasta õpilasfirma 2020". Õpilasfirmad osalesid aktiivselt jõululaatadel üle Eesti ning said tellimusi auhindade ja meenete valmistamiseks ning müügikohti pop-up poes.

Õpilasfirma tegevus arendas väga palju õpilaste üldpädevusi ning eluks vajalikke oskuseid, eelkõige ettevõtlikkust ja ettevõtluspädevust, samuti meeskonnatöö, suhtlemis-, aja ja karjääri planeerimise, keskkonna ja jätkusuutliku arengu, teabekeskonna, väärtuste ja kõlbluse valdkonnas. Samuti saadi kogemus turunduses. Õpilasfirmad on oma kogemuste jagamisega suutnud innustada ka teisi õpilasi ettevõtlusõpetusse senisest tõsisemalt suhtuma ja õpilasfirma tegevusega liituma.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi ettevõtlus- ja majandussuuna õppetöö sisu osas tehakse koostööd Tartu KHKga- õpilased koostavad lõputööna äriplaani ja kaitsevad seda komisjoni ees.

Karjääriõpetuse, majanduse, ettevõtluse, suhtlemispsühholoogia ja projektitöö aluste kursused moodustavad õppeaine KESA, mille raames läbivad õpilased

mängu ""Sisenemine tööturule"". Mäng sisaldab ka n-ö oma virtuaalse firma loomist, selle reklaamimist, töötajate värbamist, sh kandideerimisdokumentide esitamist ja töövestluste läbiviimist.

Liia Ots, Muhu Noortekeskuse juhataja. Liia on teadlik ettevõtluse edendamise vajalikkusest ning teeb Muhu saare noortekeskuses kõik selleks, et oleks võimalus ettevõtlusõppeks. Aastaringelt korraldab ta üritusi, mille üks osa on alati ettevõtlusõpe, olgu see malev või noortepäev. Liia on maakonnas ainus, kes tähistab rahvusvahelist noortepäeva ning korraldab selleks avaliku ürituse. Tema juhtimisel on õpilased saavutanud märkimisväärseid kohti konkurssidel.

Aasta ettevõtlusõppe mentor

Maria Palk, JA Alumni Estonia juhatuse esimees. Haapsalus gümnaasiumis käies ruttas Maria pool aastat järjest iga päev peale kooli Tallinna bussile, et noori mentordada ja koolitada. Maria oli Changemakers Academy 2020 mentor ning tema juhendatud meeskond tuli finaalis tublile neljandale kohale, Changemakersis tegi tema meeskond koostööd Läänemaa Toidupangaga, mille turunduse ridades Maria tänaseni tegutseb. Ta korraldas JA Alumni Estoniaga Eesti suurimat töövarjupäeva Töövarjupäeva Kroon ja värbas üksinda ettevõtmisse paljud Eesti tippjuhid ja avalikuelu tegelased, et noortel oleks võimalik nendelt õppida. Maria tegi vabatahtlikuna kaasa paljudel ettevõtlusõpet toetavatel üritustel, õpilasfirmade aastalaadast finaaliveistluseni välja. Lisaks sellele teeb JA Alumni Estonia koolidele 12-tunniseid ettevõtluslaagreid, kus Maria alati koolitajana kaasa teeb. Ta on jaganud koolis teiste innustamiseks oma kogemusi ning aidanud õpilasfirmadel laadadeks valmistuda. Tema juhitud meeskondadel on alati uuenduslikud ideed.

Triin Arva, Saare Arenduskeskus SA ettevõtluskonsultant. Triin on oma südameasjaks võtnud, et noorte elu Saaremaal oleks äge ja noored julgeksid ettevõtlusega tegeleda.

Juba 10 aastat veab ja koordineerib ta maakonnas noortevaldkonna ettevõtlikkuse ja ettevõtluse tegemisi ning igal aastal üllatab millegi uuega. 2020.a tegi koos Muhu Noortekeskusega noortepäeval ettevõtlusmuinasjuttude töötuba, malevas ettevõtluspäeva, korraldab koolidega koostöös ettevõtlusprojekte. Peale tööd tegutseb ettevõtlikkuse edendamise eesmärgist lähtuvalt kohalikus külaseltsis. 10 aastat on vedanud ettevõtluse ja ettevõtlikkuse üritust Saaremaa Päike, mis vältab läbi õppeaasta, selle raames aset leidvad koolitused ja väljasõidud arendavad noori mitmekülgsest ning programm lõpeb äriideede konkursiga. On saanud tunnustatud rahvusvahelise koostöö ja ettevõtluse ning meediakirjaoskuse projekti RIBS (Rolling images in business startups) juhtimise eest. On pälvinud Saare maakonna noortevaldkonna aasta tegija tiitli ja maakonna noortevaldkonna aasta koolitaja tiitli.

Triin hoolitseb selle eest, et igas maakonna nurgas oleks keegi, kes noorte ettevõtlikkuse eest seisab ja tehtaks palju koostööd.

Lisaks kuulutatakse välja Ettevõtlusõppe programmi aasta tegija.